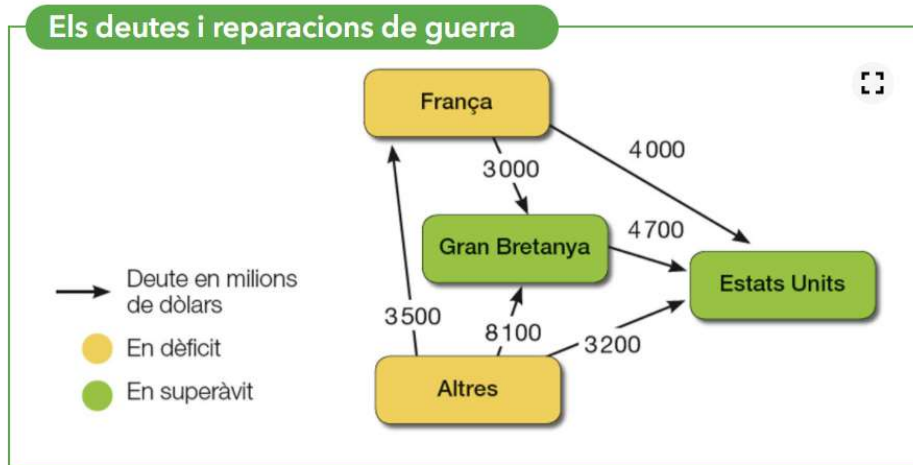


## 1.1. Deutes i reparacions de guerra

Durant la Primera Guerra Mundial, els països bel·ligerants havien tingut una enorme despesa que els va obligar a endeutar-se. Els principals països creditors eren els Estats Units i el Regne Unit, mentre que els màxims deutors eren França, Itàlia i Bèlgica.



Més complex era el tema de les **reparacions de guerra**. El **tractat de Versalles** (unitat 6) obligava Alemanya a pagar una forta indemnització als països aliats, especialment a França. Aquestes reparacions es van fixar el 1921 en 132 000 milions de marcs or (uns 337 000 milions d'euros), una xifra que Alemanya no podia pagar i que va provocar la ruïna de la seva economia.

## 1.2. Els feliços anys vint: una època de prosperitat



El problema dels deutes i les reparacions de guerra va comportar una crisi mundial entre 1919 i 1924. Cap al 1925, però, les economies del món occidental van conèixer un període de creixement sense precedents, conegut com els **feliços anys vint**.

El país més afavorit van ser els **Estats Units**, que havien superat el Regne Unit com a primera potència econòmica del món a la fi de la Primera Guerra Mundial. Entre 1925 i 1929 els Estats Units van viure una època d'esplendor sense precedents (*prosperity*). Els salaris van créixer més que no pas els preus i, com a conseqüència, va augmentar molt el consum privat.

Les famílies nord-americanes van accedir a nous **béns de consum** com els electrodomèstics, les ràdios o els automòbils. L'augment de la demanda va fer créixer la producció i els beneficis de les empreses. Un dels símbols d'aquests anys de prosperitat va ser la construcció de grans **gratacels**.

Aquesta prosperitat, però, va ser molt artificial. La gent **comprava a terminis**, és a dir, sense tenir diners, i molts grangers, durant els anys de guerra, es van endeutar amb els bancs per comprar noves terres i maquinària. Un cop acabada la guerra, amb la baixada de preus dels productes agrícoles, molts no van poder retornar els crèdits i van perdre les terres.



Anunci francès de la companyia nord-americana d'automòbils Ford.

### 1.3. El crac de 1929

La prosperitat americana es va interrompre sobtadament el 24 d'octubre de 1929 («**dijous negre**»), quan la Borsa de Nova York va experimentar una forta davallada i la cotització de les **accions** va disminuir dràsticament. Milers de petits estalviadors que havien invertit tots els seus diners en la borsa van quedar arruïnats. En poques hores, el pànic es va apoderar dels nord-americans, que van córrer a les oficines dels bancs per retirar els seus estalvis.



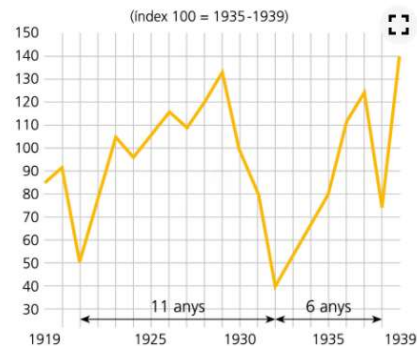
Estalviadors a Wall Street esperant inútilment poder enretirar els dipòsits bancaris els primers dies del crac de 1929.

Al llarg dels mesos següents el consum es va frenar, els **estocs** industrials es van acumular i els preus van baixar. La baixada del valor de les accions i la manca de vendes van fer que moltes empreses i molts bancs haguessin de plegar. Això va disparar el nivell d'**atur**: l'any 1933 tretze milions de nord-americans es trobaven sense feina, la major part sense dret a subsidi.



Una parella que viu del conreu del cotó als EUA abandona el camp per dirigir-se a la ciutat. La caiguda de preus dels productes bàsics ocasionada per les polítiques deflacionàries

### La producció industrial als EUA



## 2.1. Una crisi d'abast mundial

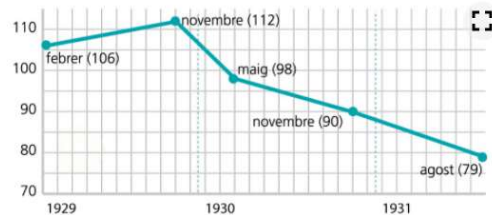
La crisi econòmica de 1929 va tenir un abast mundial. Entre 1929 i 1939 el món va conèixer la pitjor crisi econòmica del capitalisme: la **Gran Depressió dels anys trenta**.

Els més afectats per la crisi econòmica van ser els països industrials com els Estats Units, el Regne Unit, França i, sobretot, Alemanya. El **tancament d'empreses** i l'**atur** van ser-ne els aspectes més colpidors. De retruc, el **comerç internacional** es va ressentir i els països exportadors d'aliments i primeres matèries, com l'Índia, el Brasil, Malàisia, l'Argentina, Austràlia o Xile, van experimentar una forta reducció de les vendes als països desenvolupats: la davallada de l'activitat industrial exigia menys matèries primeres i la població dels països rics va reduir la seva despesa familiar.



Llarga cua en un establiment obert per Al Capone a Chicago el 1931, que ofereix sopa, cafè i donuts gratuïts als aturats.

### El descens de la producció industrial mundial (índex 100 = 1928)

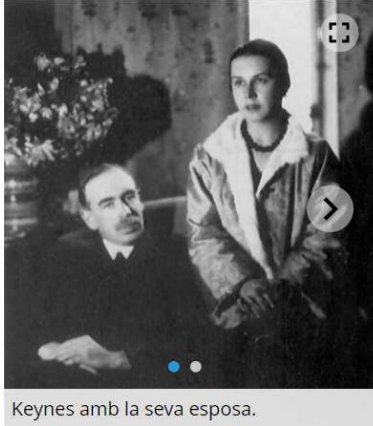


- **El cas britànic:** l'any 1933, el Regne Unit tenia tres milions d'aturats. Per lluitar contra la crisi, el govern va decretar la **devaluació** de la lliura esterlina, per afavorir les exportacions de mercaderies, i va aprovar els acords d'Ottawa (1932), que donaven preferència al comerç amb els territoris que formaven part de l'Imperi britànic.

- **El cas francès:** el govern socialista del **Front Popular** va devaluar el franc i va decretar mesures per millorar els ingressos de les famílies pageses. A més, va aprovar lleis de caràcter social, com la reducció de la jornada laboral, l'increment dels salaris dels obrers i l'establiment per primera vegada de les vacances d'estiu pagades.

## 2.2. El nou pensament econòmic: Keynes

La intensitat de la crisi va sorprendre els polítics i els economistes. Com a seguidors del **liberalisme econòmic** propugnat per **Adam Smith** al segle XVIII, s'oposaven a utilitzar els recursos de l'Estat per lluitar contra la crisi i opinaven que es resoliria per si sola. Va ser un economista britànic, **John M. Keynes**, qui va formular l'estratègia adequada per lluitar contra la crisi:

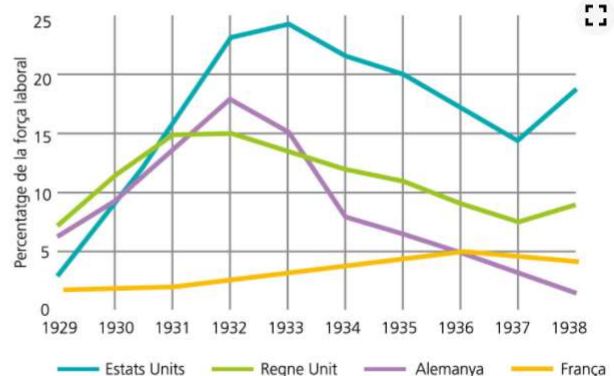


Keynes amb la seva esposa.

- En una situació d'estancament, l'Estat havia d'assumir la direcció de l'economia a través de la inversió de fortes sumes de diners en un gran programa d'**obres públiques** (construcció de carreteres, de pantans, de línies de ferrocarril, etc.).
- Això permetria la revitalització de les empreses i la creació de llocs de treball. Milers d'aturats disposarien així d'un salari estable i podrien adquirir béns de consum i pagar impostos.
- D'aquesta manera, l'activitat econòmica es revitalitzaria i l'Estat recuperaria a mitjà termini els diners invertits a través dels impostos directes que pagarien els treballadors i les empreses, i dels indirectes, que afecten el consum.

La teoria de Keynes va ser seguida arreu i va significar un capgirament de la doctrina del liberalisme econòmic vigent fins aleshores.

### L'atur durant la Gran Depressió



Font: A. Madsen, *Historia del desarrollo capitalista*.

## 4.1. Itàlia i la Primera Guerra Mundial

Malgrat l'oposició de la majoria de la població, Itàlia va entrar en la Primera Guerra Mundial l'any 1915 al costat dels aliats. El Regne Unit i França van prometre a Itàlia importants compensacions territorials al nord d'Itàlia, a l'Adriàtic i a l'Àfrica. Però un cop acabada la guerra, Itàlia tan sols va obtenir uns petits territoris: el Trentino, Ístria i la ciutat de Trieste. Els italians es van sentir enganyats pels aliats i parlaven d'una «**victòria mutilada**».